

KELLEI GYÖRGY

ÜZENETEK ODAÁTRÓL ÁGAI KAROLA, GÁLL VERA ÉS BEKE KATA

Balatonfüred Város Tanácsa 1981-ben a Magyar Játékszín 150. évfordulóján a népszerű művészházaspárt, Ágai Karola (1927–2010) operaénekest és Szendrey-Karper László (1932–1991) gitárművészt kérte fel az egyhetes ünneppsorozat megrendezésére. Július 1-től 8-ig zajlottak a változatos programok, többek között az akkori Balaton Galériában és a mostani Anna Grand Hotel színháztermében. Július 3-án, pénteken délelőtt 10 órakor nyílt meg Udvardi Erzsébet tárlata a galériában. A plakáton Borsos Miklós szobrászművész neve szerepelt, ám végül is nem ő, hanem Galsai Pongrác író nyitotta meg a kiállítást. A testes Galsai megnyitóbeszédnek közepe táján váratlanul rosszul lett (állítólag reggel több erős kávét ivott), egész teste remegett, a papírlapok ugráltak, zizegtek a kezében. Az írótól Szendrey-Karper vette át a szöveget, folytatta a felolvasást, Galsait pedig kikísérték a levegőre. Hamarosan jobban lett, és a közönség derűségére ő fejezte be a megnyitót. (Galsai Balatoni ikonok című, Udvardit méltató írása a *Páternosztér* című kötetében jelent meg 1983-ban.)

Ágai Karolával és Szendrey-Karper Lászlóval rendszeresen találkozott a feleségem, aki az idő tájt a piros templommal szembeni postahivatalban dolgozott. Akkoriban a Kossuth utca felől nyílt a bejárat, lépcső vitt fel az ajtóhoz. A házaspár minden nyáron postafiókot bérelt a hivatalban. Általában a gitárművész jött a küldeményekért a késő délelőtti órákban. Lezseren, fehér fürdőköpenyben. Feleségem az első alkalommal ilyenkor megjegyezte: „Úgy látszik, itt a nyár, mert megérkeztek a művész úrék.” Az 1981-es ünneppsorozat egyik estéjén Szendrey-Karper felidézte ezt a mondatot. Kedvelték őket Füreden. Szőlősi utcai nyaralójukban, a KARO-LÁSZ-LAK-ban (a faház 1972-ben épült) töltötték szinte minden szabad idejüket. Gyakran vendégeskedett náluk Bálint György, Huszti Péter, Keresztury Dezső, Böszörményi Ernő orvosprofesszor és Szekér Ernő mérnök, zongorista. A Kossuth-díjas Ágai Karola (a világ leghíresebb operaházaiban énekelt) így írt az *Ők ketten* (2001) című, életüket és művészetüket bemutató emlékezetes kötetben: „Balatonfüred második otthonunk volt – ha nem az első... A pannon táj minden gyönyörűsége szemünk elé tárult, a Balaton teljes hosszában a lábunk előtt hevert. Házunk a füredi dombok szőlőiben épült, a mögötte kanyargó

utcát is Szőlősi utcának hívták... Nyaranta, ha a Margitszigeten énekeltem, előadás után Laci már megpakolt autóval várt, s mentünk egyenesen Füredre.” A Képes 7-nek 1987-ben adott interjúbán mondták a városról. „Szendrey-Karper László: Balatonfüreden négyszáz tőkés szőlőskertünk van, a téli metszésen kívül mindent mi csinálunk... Azt a háromszáz-négyszáz litert, amit nyerünk, magunk iszogatjuk meg. Ágai Karola: Közös hobbyjaink, a horgászat és a szőlőtermesztés mellett én leginkább a kertészkedésnek hódolok. Ha nyílnak Füreden a rózsáim, aki csak arra jár, megrészegül az illatuktól...”

HALLGATÓK

Kellei György
és feleségem
mellette

Ágai Karola

HALLGATÓK

A Füredi Hírek 1989. augusztusi számában rövid portrét írtam róluk. Ebben Tóth Dezső (irodalomtörténész, Vörösmarty-kutató) művelődési miniszterhelyettes megjegyzését idézték, aki 1981-ben járt náluk Füreden: „Itt el lehet gondolkodni az életen.” A művésznő aztán hozzátette, nehogy elírjam Tóth Dezső keresztnevét, mert rendre tévesen jelenik meg az újságokban. Akkor még nem emailen, hanem gépelt kéziratpapíron adtuk le cikkeinket. Aki nyomdakész állapotba hozta a portrét (átgépelte, szedte), természetesen Dezső helyett Jenőt írt. Úgy éreztem, hogy fölrobbanok a méregtől, majd később a szégyen miatt akartam elbujdosni. Gondolom – intelligens emberek lévén – nem szidalmaztak, legfeljebb mosolyogtak a balfácánságomon, pedig vétlen, ártatlan voltam. (A kéziratom ma is megvan. Helyesen írtam a miniszterhelyettes nevét.)

Bocsánatkérésre évekig nem nyílt lehetőségem. Szendrey-Karper László 1991-ben meghalt. A Veszprém megyei Naplónál éppen ügyeletes szerkesztő voltam, halálhírét telexen közölte a Magyar Távirati Iroda. A művésznővel utóbb néhány alkalommal találkoztam (a lakot időközben eladta), beszélgettünk, de nem hoztam szóba az elírást. Az Ők ketten füredi bemutatóján, a Bergmann cukrászdában, azonban megemlékeztem az ismeretlen tettes baklövését, amely engem minősített le. Ágai Karola talányosan nézett rám... Úgy éreztem, hogy immár örökre elhervadt rózsáira gondol.

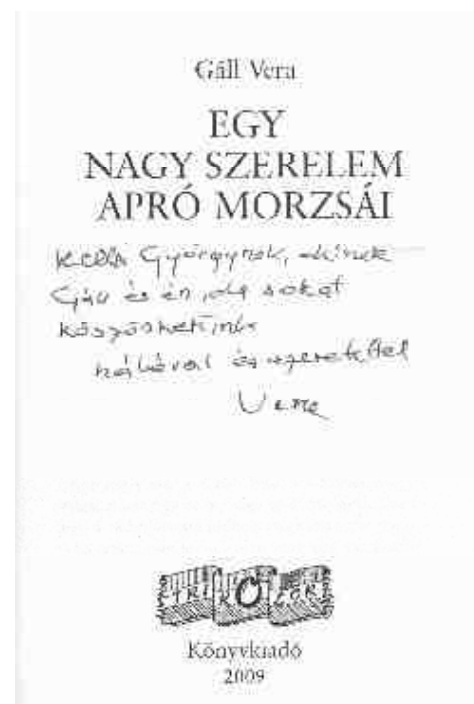
*

A 71-es balatoni főút négysávos szakaszán, a Széchenyi István u. 15. szám alatti telken, szemben a Flamingó Hotellel, emeletes társasnyaraló magasodik. A ház oldalán fehér márványtábla hirdeti, hogy *Gáll István* Kossuth-díjas író (1931–1982), *A ménesgazda* című sikeres regény szerzője 1961-től itt élt és alkotott. A Városi Tanács és a füredi Jókai-kör kezdeményezésére készült emléktáblát *Módos Péter* író 1988. június 19-én avatta fel. A felirat enyhén szólva túlzás, ugyanis *Az öreg* című regény egy részlete, valamint kritikák és mini esszék születtek az emeleti másfél szobás lakrészben. Gáll jobbára Pesten, Ó utcai lakásukban dolgozott. A tábla tévedést is tartalmaz, ugyanis 1961-ben itt még üres volt a telek. Ha úgy tetszik, ez is az én „saram”, mert 1988-ban a Jókai-kör elnöki posztját töltöttem be. Ám a szöveget az író jogász felesége, *Gáll Vera* fogalmazta meg. Esküdött az évszámra. Hogy miért az 1961-es esztendő élt az emlékeiben, később, amikor felhívták a figyelmünket a melléfogásra, nem tudta megmagyarázni. Vera vidám, vagány nő volt, csak legyintett: ez semmit nem von le Gáll értékéből, írói nagyságából.

Jóval a férje halála után, egy nyári délelőtt a Tagore sétányon szólítottam meg. Felfigyeltem a csinos, vonzó, magányos nőre, de szándékaim kizárólag irodalmi természetűek voltak. (Vera özvegye első percétől 2010 novemberében bekövetkezett haláláig hű maradt a férjéhez. Amikor *Aczél György* elolvasta Gáll *A napimádó* (1970) című zseniális regényét, ezt mondta nekik: „Irigylen magukat, hogy ilyen szerelem is van.”

Szeretem Gáll István műveit, szinte minden könyve megvan a könyvtáramban. Az Új Tükör hetilapban – természetesen az író halála előtt – képes riportban mutatták be a házaspárt. Vera az egyik fotón hulahoppkarikázik, így aztán simán felismer-

tem a sétányon. Tudtam azt is, hogy valamiképpen Füredhez kötődnek. Szoros barátság alakult ki Vera és köztem. A nyarakat a társasházban töltötte, a Balatonra néző erkélyen olvasott, sokat láttam ott, amikor elautóztam előttük. Kora délelőttöként a Vitorlás presszó teraszán kávézott (ismerték, és nyitás előtt beengedték), majd úszott a Balatonban, valamelyik étteremben megebedelt (főzni soha nem tanult meg), pihent, megint úszott, sétált, olvasott és tévét nézett. S szorgalmasan cigarettázott. Egyre fogyott, gyengébb lett, ezért a Flamingó Hotelben szeretett volna úszni, de fizetség ellenében sem mehetett be.

Budapest és Füred között vonattal közlekedett, és amikor megérkezett, rögtön felhívott az állomásról: „Gyurikám, itt vagyok. Várom. Viszlát!” Gyakran feljártam a Széchenyi utcai garzonba. Vera folyamatosan, ide-oda csapongva felidézte életüket. 2009 májusában megjelent az *Egy nagy szerelem apró morzsái* című, alig száz oldalas naplója. Az előszóiban írta: „Balatonfüreden Kellei György író nagyon szerette Gáll írásait, de személyesen nem ismerte, ezért arra kért, hogy meséljek róla. A történetek nagyon tetszettek neki, ezért javasolták, hogy adjam át írásban, amelyek aztán megjelentek a Veszprémi Naplóban.” A megye megszűnt irodalmi folyóirata, az Új Horizont is közölt fejezeteket a naplójegyzetéből. A kis kötet irodalomtörténeti kuriózum és egy csodálatos, olykor infantilis epizódokkal is tarkított, házasság története. Érdeemes belelapozni: „A mi szerelmünk fordítva történt, mint általában szo-

kott. Az én ideálom a magas, nagycsontú férfi. Gáll kicsi, vékonycsontú volt. Ő fehérbőrű, szőke nő álmodott magának, én kreolbőrű, barna hajú vagyok. Ő mindazt nem szerette, ami én voltam: a zsidó kispolgár, elvált asszony... Balatonfüreden mögöttünk lakott Maklári Zoltán, a színész. Gáll néha átment és kérte, hogy engedje őt kicsit kapálni, mert hiányzik neki a paraszti munka, és nálunk nem lehet semmit csinálni, mert a terület egésze füvesítve van. Zoli bácsi ellenőrizte, hogy Gáll nem kapálja ki a szőlőtöveket...”

Négy éve már hiába pillantok fel a füredi erkélyre. Vera elment onnan, örökre.

*

A három hölgy közül *Beke Kata* írónak, publicistának (1936–2009) van a legkevesebb köze a városhoz, gondolhatnák a lokálpatrióták. De ez hálátlanság és tájékozatlanság volna, Beke Kata ugyanis könyvet írt a Szívkvórházról. A *Kis magyar Varázshegy* (1999), sajnos, éppen úgy visszhangtalan maradt, mint Gáll Vera felejthetetlen naplója. A Varázshegy utalás *Thomas Mann* hasonló című, monumentális regényére. Az író nő ajánlása önmagáért beszél: „Dr. Faluközy Józsefnek, akinek diagnózisa nélkül ez a könyv – szerző hiányában – soha meg nem születik, és orvosaimnak, a nővéreknek, hálás szeretettel.”

Beke Kata politikai feladatokat is vállalt: 1988-ban belépett a Magyar Demokrata Fórumba, ő szerkesztette a párt zátonyra futott oktatási programját. Az Antall-kormányban a művelődési minisztérium politikai államtitkára lett, de 1991-ben lemondott és kilépett az MDF-ből. A megterhelés, a gyűrődés nyilván megviselte a szívét, amely idővel felmondta a szolgálatot. Tévészerepléseinek köszönhetően felismertem a Szívkvórház főbejárata körül, javában cigarettázott. „Orvoskézre kerülve szabad elhatározásomból csak óránként szívok el egy cigarettát. Anna doktornő édesapja erős dohányos, így hát megérti, mekkora vállalkozás ez. Cecília doktornő rosszalóan veszi tudomásul, a Főorvos szemüvege haragosan villan, én meg elmesélem azt, amit a neves agykutató professzor mondott egy ismerősömnek. Hogy több évtizedes dohányzás után többet árt magának az ember, ha abbahagyja. Visszafordíthatatlan hormonális változásokat okoz...”

Megegyeztünk az interjú időpontjában. Magammal vittem *John Bonaventura Pendragon igaz története* című elbeszéléskötetét. Ettől kissé meghatódott. S persze a *mi* varázshegyünket is dedikáltatam, amely bensőséges, lírai vallomás a Balatonról, Füredről, kórházról, orvosokról, nővérekről és betegársakról – a jobbik életre való vágyódásról. A könyvben írja: „A vonattal Füredre érkezve végigsimogattam tekintetemmel a kiserdőt és sétaútajaim egy másik darabját. Most Tihanyból nézek odaátra: ott a sétány szabályos platánsora, a nagy, borzas fák, mögöttük rejtőzik az én Varázshegyem.”

